

Протокол № 4/2024
засідання Координаційної ради з питань утвердження української
національної та громадянської ідентичності
при Чернігівській обласній державній адміністрації

11.12.2024

м. Чернігів

Присутні: члени Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при Чернігівській облдержадміністрації (список додається).

Порядок денний:

1. Про заходи щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору - геноциду Українського народу.

Доповідач: БУТКО Сергій Володимирович – регіональний представник Українського інституту національної пам'яті/ головний спеціаліст Другого міжрегіонального територіального відділу Управління забезпечення реалізації політики національної пам'яті в регіонах та підвідомчих установ

2. Про роботу КУ «Чернігівський обласний молодіжний центр» в сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності у 2024 році.

Доповідач: РАЩУПКИНА Анастасія Вікторівна – в.о. директора КУ «Чернігівський обласний молодіжний центр» Чернігівської обласної ради

3. Про військово-патріотичне виховання учнівської та студентської молоді у закладах освіти області.

Доповідач: СТЕПОВИК Петро Миколайович – директор комунального позашкільного навчального закладу «Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді».

4. Про формування плану роботи Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при обласній державній адміністрації на 2025 рік.

Доповідач: ШЕМЕЦЬ Андрій Миколайович – директор Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації

ВИСТУПИВ: ВАЩЕНКО Іван Олександрович, заступник голови Чернігівської обласної державної адміністрації, голова Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при Чернігівській облдержадміністрації, який привітав присутніх на черговому засіданні Координаційної ради, оголосив порядок денний та закликав до плідної роботи.

1. Про заходи щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору – геноциду Українського народу.

СЛУХАЛИ: БУТКА Сергія Володимировича – регіонального представника Українського інституту національної пам'яті, який нагадав, що в четверту суботу листопада Україна вшанує пам'ять жертв Голодомору 1932-1933 років і масових штучних голодів 1921-1923 і 1946-1947 років. Цього року 23 листопада у населених пунктах області забезпечено проведення з огляду на безпекову ситуацію лаконічних церемоній вшанування: покладання керівниками місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування квітів, тематичних композицій із колосків пшениці, встановлення лампадок до пам'ятних знаків, місць поховань жертв голодоморів, проведення загальнонаціональної акції «Запали свічку». Також у релігійних громадах області відбулися молебні за жертвами голодоморів. Заходи з вшанування пам'яті жертв голодоморів пройшли в закладах освіти. У бібліотеках оформлено тематичні виставки і добірки відповідної літератури. На сайтах обласної та районних військових адміністрацій опубліковані інформаційні матеріали, які надсилалися Українським інститутом національної пам'яті, заклики до участі в акції «Запали свічку» та звіти про заходи із вшанування. Найменше інформації було на сайті Чернігівської районної військової адміністрації. Тематичний відеоролик Українського інституту національної пам'яті розміщено на веб-ресурсах Чернігівської обласної державної адміністрації та сторінках у соціальних мережах начальника Чернігівської обласної військової адміністрації та інших інформаційних ресурсах області.

Доповідач зазначив, що загалом в області заходи із вшанування пам'яті жертв голодоморів проходять на належному рівні, але недоліком є відсутність у місті Чернігові пам'ятного знаку жертвам голодомору.

За результатами опрацювання інформації були сформовані певні рекомендації: оприлюднювати інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті відразу після їх отримання, а потім давати нагадування з посиланням до дня вшанування; важливо готувати інформацію про Голодомор-геноцид в громадах, районах з оприлюдненням конкретних списків померлих від голоду, відповідно до Книги пам'яті; на сайтах та інших інформаційних ресурсах місцевих органів влади оприлюднювати фото і відео про запалення свічок пам'яті та покладання квітів до пам'ятних знаків (хрестів тощо), акцентувати увагу на таких місцях пам'яті саме в громаді; розглянути можливість з врахуванням безпекової ситуації в наступні роки відновити проведення виїзних обласних заходів з вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років і масових штучних голодів 1921-1923 і 1946-1947 років в громадах за участі представників керівництва області; більше уваги приділити показу на місцевих матеріалах спадкоємності геноцидної політики сучасного рашизму та тоталітарного комуністичного режиму СРСР – російської імперської (колоніальної) політики проти Українського народу з висновком, що єдиним гарантом нашої безпеки є Українська держава та українська армія.

В ході обговорення питання:

ВИСТУПИВ: Глухенький Андрій Анатолійович, член правління обласного товариства «Просвіта» ім.Т.Г.Шевченка, який зазначив, що ще в 2020 році піднімалося питання встановлення пам'ятного знаку жертвам голодоморів, були неодноразові звернення до міської влади, і в 2021 році виконавчий комітет Чернігівської міської ради затвердив виділення на це коштів у 2022 році. Але почалася повномасштабна війна, і це питання відійшло на другий план.

Бойко Володимир Миколайович, директор Чернігівського регіонального центру підвищення кваліфікації, **ДОПОВНИВ**, що в листопаді 2003 року в Чернігові вперше в Україні на офіційному рівні була проведена акція пам'яті «Запали свічку». На початку засідання Чернігівської обласної ради в приміщенні приглушили світло і запалили свічки в знак вшанування жертв голодоморів. Запропонував провести відповідну інформаційну кампанію щодо цього факту.

ВИРІШИЛИ: Інформацію взяти до відома. Активізувати роботу в напрямку сприяння встановлення в місті Чернігові пам'ятного знаку жертвам голодоморів. До наступних роковин вшанування пам'яті жертв голодоморів провести інформаційну кампанію щодо першої акції «Запали свічку» в Чернігівській області.

2. Про роботу КУ «Чернігівський обласний молодіжний центр» в сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності у 2024 році.

СЛУХАЛИ: РАЩУПКІНУ Анастасію Вікторівну – в.о. директора КУ «Чернігівський обласний молодіжний центр», яка доповіла, що під час організації та проведення заходів у межах діяльності центру до кожного заходу інтегрується елемент утвердження української національної та громадянської ідентичності. Протягом 2024 року проведено 88 заходів, до яких залучено 900 учасників. Серед них: дві хвили Урбан руху «У міста є я», тренінги з мінної безпеки та надання першої домедичної допомоги для цивільного населення, літературно-музичні вечори «Вересайки», творчі заняття «АРТКОД» по створенню власного орнаменту та айдентики України; історична рольова гра «Підписання Конституції України»; лекції для молоді за участю представників Українського інституту національної пам'яті; розмовний клуб з української мови; освітній кіноклуб з переглядом українських фільмів, присвячених визначним подіям і датам історії України, а також видатним постатям; «Культ-Толока», реалізована ГО «Сфера Молоді» та UNDP за фінансової підтримки Європейського Союзу, наданої в межах проекту «EU4Recovery — Розширення можливостей громад в Україні» та інші.

У співпраці з ГО «Українська Античність» реалізовується проєкт «Збережи свою ідентичність». Мета – мотивувати молодь дослідити історію своєї родини,

зберегти її та передати наступним поколінням. На базі молодіжного центру функціонують дві безкоштовні студії для молоді: аудіовізуальна студія «Контента» та медійна студія «MICS 4U». У межах діяльності студій були створені тематичні відеоролики до важливих державних свят: Дня Української Державності, Дня Державного Прапора України та Дня Незалежності України.

В межах своєї діяльності центр підтримує розвиток волонтерського руху. В рамках проекту «Менеджмент волонтерства в громадах Чернігівської області» здійснювалося навчання по впровадженню механізмів розвитку молодіжного волонтерського потенціалу, в навчальних закладах Чернігівської області проведено уроки волонтерства.

В рамках реалізації проекту «Ветеранські центри «Свої. Разом» в Іванівській та Ріпкинській громадах Чернігівської області», за сприяння UNDP Ukraine / ПРООН в Україні за фінансової підтримки Уряду Німеччини протягом шести місяців надавались консультації у створенні просторів, програмного забезпечення та діалогові платформи «Створення/формування місцевих програм підтримки ветеранів». На 2025 рік ведуться перемовини про координацію в створенні ще двох просторів у Городнянській та М-Коцюбинській громадах.

На офіційних сторінках Молодіжного центру постійно ведеться інформаційна кампанія до державних та інших свят, пам'ятних дат та скорботних днів в Україні. Опубліковано 43 інформаційні пости з охопленням в соціальних мережах 27 480 осіб.

Доповідачка зазначила, що на сьогоднішній день спостерігається суттєва нестача кваліфікованих кадрів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, що створює виклики для ефективної реалізації відповідних заходів та ініціатив. Проте три фахівці центру вже пройшли навчання за програмою підвищення кваліфікації у сфері утвердження української національної та громадської ідентичності та отримали відповідні державні сертифікати. Тож робота триває.

В ході обговорення питання:

Шкурко Микола Пантелійович, директор БО «Благодійний фонд «Ніжен», **ЗАПИТАВ**, як Чернігівський обласний молодіжний центр співпрацює з місцевими молодіжними центрами, зокрема з Ніжинським молодіжним центром, а також чи проводить центр соціологічні дослідження чи опитування серед молоді щодо динаміки утвердження української ідентичності, використання української мови тощо.

Ращупкіна Анастасія Вікторівна, в.о. директора КУ «Чернігівський обласний молодіжний центр», **ВІДПОВІЛА**, що обласний молодіжний центр активно співпрацює з Ніжинським молодіжним центром, вони є нашими партнерами, ми приїжджаємо до них для проведення заходів, вони до нас, ми постійно на зв'язку. Щодо соціологічних досліджень, то центр не має відповідного функціоналу і фінансового забезпечення для такої роботи, але є точка U-Report, яка робить певні опитування серед молоді і таким чином можна

спробувати запуснути якусь тематичну анкету. Але в своїй роботі центр зазвичай спирається на дослідження, проведені Міністерством молоді та спорту України.

Шемець Андрій Миколайович, директор Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації, **ДОДАВ**, що такі соціологічні дослідження чи опитування повинні проводитися спеціально підготовленими фахівцями, і це прерогатива Міністерства молоді та спорту України, які мають інструменти для відповідної роботи. Коли Міністерство проводить такі дослідження, інформація про це розповсюджується, в тому числі, на сайті Департаменту, а їх результати оприлюднюються на офіційних інтернет-ресурсах. Але, якщо є така потреба, після отримання таких даних обласною адміністрацією ми можемо розсилати їх членам Координаційної ради на електронні пошти.

ВИРІШИЛИ: Інформацію взяти до відома.

3. Про військово-патріотичне виховання учнівської та студентської молоді у закладах освіти області

СЛУХАЛИ: СТЕПОВИКА Петра Миколайовича – директора комунального позашкільного навчального закладу «Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді», який зазначив, що складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України. Гра «Сокіл» («Джура») зарекомендувала себе як найбільш вдала форма позакласної та позашкільної роботи з військово-патріотичного виховання учнівської та студентської молоді. Ще в довоєнні роки Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») стала дуже популярною серед школярів Чернігівщини. Якщо у 2010, 2011 роках в обласному етапі гри брали участь 2-3 команди (25 учнів), то вже у 2015 кількість команд (роїв) учасників II (обласного) етапу гри зросла до 27 (більше 200 дітей), а з 2016 року кількість учасників становить більше 300 осіб (більше 40 команд/роїв). Програмою гри передбачається проведення таких змагань та конкурсів, як конкурс строю та пісні «Впоряд», силові змагання «Перетягування линви», туристсько-спортивна смуга перешкод, стрільба з пневматичної зброї, збірка автомату, теренова гра з елементами орієнтування, змагання з надання долікарської допомоги «Рятівник», конкурс з історії України «Відун» та інші. Нажаль, з 2020 року у зв'язку з карантинними обмеженнями та введенням в 2022 році воєнного стану на території України задля безпеки учасників II (обласний) етап Гри для всіх трьох вікових груп проводиться в дистанційному режимі.

Для більш ефективної і цілеспрямованої підготовки учнів до гри для вчителів було створено школу виховників джур. Цей проєкт спрямований на підготовку фахівців, які в закладах освіти територіальних громад області

займаються організацією гри «Сокіл» («Джура»). У минулому навчальному році комунальним позашкільним навчальним закладом «Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді» було проведено ШВД для двох груп учасників. Заходами охоплено 63 педагоги з 12 територіальних громад Чернігівщини. У 2024/2025 навчальному році заплановано проведення Школи виховників джур для однієї групи (40 учасників).

У закладах вищої освіти області створені умови для фізичної та військової підготовки студентів. Зокрема при університетах діють військові кафедри та кафедри військової підготовки, які здійснюють підготовку студентів за програмою офіцерів запасу з присвоєнням первинного офіцерського звання.

Управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації сприяє організації військово-професійної орієнтації студентів та учнів закладів освіти області шляхом інформування щодо вступу на навчання до вищих військових навчальних закладів і військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти України.

У ході обговорення питання:

ВИСТУПИЛА: *Бруй Людмила Петрівна*, голова громадської організації «Родина воїна», яка зачепила питання зняття меморіальних дошок на честь загиблих воїнів з фасадів шкіл. Вона зазначила, що цього ні в якому разі не можна робити, оскільки для родин загиблих це дуже важливо. Також викликає обурення відсутність у Чернігові пам'ятника воїнам, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України.

ВИСТУПИЛА: *Рай Людмила Миколаївна*, представник громадської організації «Єдина родина Чернігівщини», яка додала, що це питання неодноразово піднімалося, обговорювалося в різних інстанціях, було узгоджено, що стелу «Герої не вмирають» приберуть, а на її місці з'явиться пам'ятний знак воїнам, які загинули і продовжують гинути в російсько-українській війні. В багатьох громадах області є такі місця для вшанування загиблих, але в Чернігові й досі немає.

ВИСТУПИВ: *Ващенко Іван Олександрович*, голова Координаційної ради, який підтримав важливість встановлення пам'ятного знаку, але це компетенція Чернігівської міської ради. Він наголосив, що зі свого боку готовий до діалогу і сприянню вирішенню цього питання.

Щодо зняття меморіальних дошок, Іван Олександрович зазначив, що мова не йде про їхнє повне вилучення. В деяких громадах є бачення, що ці дошки можуть висіти в приміщенні школи в спеціально відведених класах пам'яті. Тож жодним чином не йдеться про зняття меморіальних дошок, а про розгляд концепції подальшого їх розміщення для гідного вшанування загиблих воїнів.

ВИРІШИЛИ: Інформацію взяти до відома. Активізувати роботу в напрямку сприяння встановлення в місті Чернігові пам'ятного знаку воїнам, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України.

4. Про формування плану роботи Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при обласній державній адміністрації на 2025 рік

СЛУХАЛИ: ШЕМЦЯ Андрія Миколайовича – директора Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації, який повідомив про формування плану роботи на 2025 рік та закликав членів Координаційної ради надавати свої пропозиції на електронну адресу Департаменту сім'ї, молоді та спорту до 15 січня 2025 року.

Деякі члени Координаційної ради вже почали надавати пропозиції питань для включення в порядок денний засідань. Зокрема, про результати виконання у 2024 році Операційного плану заходів з реалізації у 2023-2025 роках Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.2023 року № 1322 «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з реалізації у 2023-2025 роках» дана інформація узагальнюється обласною адміністрацією і подається до Міністерства молоді та спорту України до 1 квітня. Тому це питання планується розглянути у II кварталі. Також важливим лишається питання меморіальних дощок на честь загиблих Героїв, Захисників та Захисниць України на фасадах закладів освіти області. Наразі триває підготовка матеріалів, планується розглянути його I кварталі.

Деякі інші питання також потребують певного часу для опрацювання щодо розгляду на засіданні. Але з огляду на їхню важливість та актуальність, вони теж будуть включені до проєкту плану роботи у 2025 році.

Тож чекаємо ваші пропозиції, потім з них буде сформовано попередній план роботи, який буде розіслано всім членам Координаційної ради для узгодження.

У ході обговорення питання:

ВИСТУПИВ: Глухенький Андрій Анатолійович, представник обласного товариства «Просвіта» ім.Т.Г.Шевченка, який запропонував провести одне із наступних засідань Координаційної ради на виїзді в заповіднику «Чернігів стародавній».

ВИРІШИЛИ: до 15 січня 2025 року подати пропозиції до плану роботи Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при обласній державній адміністрації на 2025 рік

За результатами розгляду та обговорення питань порядку денного засідання Координаційна рада вирішила:

- членам Координаційної ради подати Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації пропозиції до плану роботи Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при Чернігівській обласній державній адміністрації на 2025 рік.

до 15 січня 2025 року

- Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації сформувати план роботи Координаційної ради з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності при Чернігівській обласній державній адміністрації на 2025 рік.

до 31 січня 2025 року

- Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації підготувати звернення до Чернігівської міської ради щодо встановлення у м. Чернігів пам'ятного знаку жертвам голодоморів і пам'ятника воїнам, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України.

до 31 січня 2025 року

Голова Координаційної ради

І. Ващенко

Секретар Координаційної ради

Т.Таланцева